

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Т. В. ДУТКЕВИЧ

Н. П. ПАНЧУК

НАВЧАЛЬНА ДІАГНОСТИЧНА ПРАКТИКА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ**

Електронне видання

Кам'янець-Подільський
2023

УДК 378.147.091.33-027.22:159.9(075.8)

ББК 74.580.252я73+88.3

Д79

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, протокол № 13 від 29 грудня 2022 р.

Рецензенти:

Співак В. І. – кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Федорчук В. М. – кандидат психологічних наук, доцент, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Дуткевич Т. В., Панчук Н. П.

Д79 Навчальна діагностична практика: методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 65 с.

Електронна версія методичних рекомендацій доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6978>

Методичні рекомендації розкривають компетентності та вимоги до організації та проведення навчальної діагностичної практики, зміст практики, індивідуальні завдання та методичні рекомендації до їх виконання. Також подано рекомендації до оформлення звітної документації та критерії оцінювання результатів практики.

Призначаються для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

УДК 378.147.091.33-027.22:159.9(075.8)

ББК 74.580.252я73+88.3

© Дуткевич Т. В., Панчук Н. П., 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ	6
2. БАЗИ ПРАКТИКИ	7
3. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧЕНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	8
4. ТЕРМІН ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ	11
5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ.....	12
6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	21
7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ	26
8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	28
9. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ	30
10. ПОРЯДОК ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ	36
11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	37
ДОДАТКИ.....	38
<i>Додаток 1. Взірець оформлення титулки «Індивідуального плану» проходження навчальної діагностичної практики.....</i>	<i>38</i>
<i>Додаток 2. Взірець оформлення титулки «Звіту про навчальну діагностичну практику».....</i>	<i>39</i>
<i>Додаток 3. Оформлення щоденника практики.....</i>	<i>40</i>
<i>Додаток 4. Рекомендований психодіагностичний інструментарій</i>	<i>41</i>
<i>Додаток 5. ПРОТОКОЛ індивідуальної психологічної діагностики</i>	<i>61</i>
<i>Додаток 6. ПРОТОКОЛ групової психологічної діагностики.....</i>	<i>62</i>
<i>Додаток 7. Орієнтовна схема звіту про проходження навчальної діагностичної практики</i>	<i>63</i>

ВСТУП

Навчальна діагностична практика є обов'язковим освітнім компонентом освітньо-професійної програми «Практична психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія і поглиблює знання здобувачів вищої освіти про особливості роботи практичного психолога, формує у них професійно-педагогічні уміння проведення психологічної діагностики. У процесі практики студентам надається можливість спостерігати за індивідуальним стилем професійної діяльності досвідчених психологів, ознайомитися та спробувати на практиці проводити кількісний та якісний аналіз результатів психодіагностичного дослідження.

Навчальна діагностична практика, яку проходять здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, є логічним продовженням професійної підготовки студентів. Вона систематизує та поглиблює знання із дисциплін загальної (основи наукових досліджень), професійної і практичної підготовки (загальна психологія, вступ до спеціальності, вікова психологія, педагогічна психологія, психодіагностика, технологія психологічних досліджень, основи наукових досліджень, математичні методи в психології); сприяє формуванню навичок проведення психодіагностичних обстежень, об'єктивній оцінці та розвитку своїх умінь та навичок якісного та кількісного аналізу результатів діагностичного дослідження, застосуванню різноманітних інноваційних методів психодіагностики, а також спонукає студентів-практикантів до подальшої активності та самостійності в набутті професійних умінь.

Програму навчальної діагностичної практики здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» розроблено відповідно до навчальних планів підготовки бакалавра галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія, Методичних рекомендацій до складання програм практики студентів вищих навчальних закладів України (лист Міністерства освіти України № 3.1-5/97 від 14 лютого 1996 р.), Положення про

проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України № 93 від 08 квітня 1993 р. (зі змінами, внесеними Міносвіти № 351 (0351281-94) від 20 грудня 1994 р.), Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) (затверджене вченою радою ун-ту 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД), Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами) (затверджене вченою радою КПНУ імені Івана Огієнка 30.08.2021 р.) та інших нормативно-правових актів у галузі освіти.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою навчальної діагностичної практики є методична підготовка студентів до виконання обов'язків практичного психолога; формування професійно-особистісних якостей, узагальнення та систематизація професійних знань та навичок, розвиток уміння застосовувати набуті знання задля проведення психодіагностичних обстежень, їх якісного та кількісного аналізу.

Завдання практики:

- вивчення сучасного стану організації психодіагностичної роботи практичного психолога;
- вивчення професійного досвіду та робочої документації психолога бази практики;
- поглиблення та закріплення теоретичних знань, навичок та вмінь, набутих в університеті та їх використання для збору первинного матеріалу за допомогою валідного і надійного психодіагностичного інструментарію;
- формування та розвиток у майбутніх психологів психодіагностичних умінь та навичок виконання кількісного та якісного аналізу емпіричних матеріалів за допомогою методів математичної статистики;
- формування та розвиток у майбутніх психологів психодіагностичних умінь та навичок здійснювати інтерпретацію результатів дослідження;
- формування навичок самостійного проведення психодіагностичних обстежень з клієнтами з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;
- виконання індивідуальних науково-дослідних завдань із використанням сучасних методів та прийомів активізації діяльності клієнтів;
- оволодіння навичками та вміннями здійснювати узагальнення результатів психодіагностики та надавати рекомендації з розвитку і формування діагностованих якостей;

- набуття умінь та навичок науково-дослідницької роботи в галузі психології;
- виконання психологічної роботи за запитом психолога бази практики;
- формування творчого мислення, індивідуального стилю професійної діяльності.

2. БАЗИ ПРАКТИКИ

Визначення баз практики здійснюється на основі прямих договорів. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно, за погодженням з керівництвом університету (факультету), обирати місце проходження навчальної практики і пропонувати його для укладання відповідної угоди.

Базою *навчальної діагностичної практики* є заклади й установи, структурою яких передбачено посаду практичного психолога (психолога), зокрема заклади освіти, медицини, правоохоронні органи, кадрові й рекрутингові агенції тощо, що мають відповідну методичну базу для того, щоб забезпечити якісну підготовку фахівців за профілем, і таким чином відповідають програмним вимогам практики.

3. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧЕНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Здатність надавати психологічні послуги із застосуванням сучасних технологій та методів практичної психології.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 01);
- Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 02);
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 03);
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 04);
- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 05);
- Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 06);
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 07);
- Здатність працювати в команді (ЗК 09);
- Здатність до усного та письмового спілкування рідною мовою (ЗК 12).

Спеціальні (фахові) компетентності:

- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (СК 02);
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК 07);
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) (СК 08);

- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту (СК 09);
- Здатність дотримуватися норм професійної етики (СК 10);
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (СК 11);
- Здатність до проведення психодіагностичного обстеження та психологічної експертизи (СК 13);
- Здатність виявляти стан і створювати психологічні умови поліпшення освітнього процесу та відповідного освітнього середовища (СК 15);
- Здатність розробляти і впроваджувати психологічні рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, фізичного і духовного розвитку й самовдосконалення особистості (СК 19);
- Володіння психологічною культурою, уміння втілювати її у процес професійної діяльності на засадах загальнолюдських цінностей, толерантності та гуманності (СК 22).

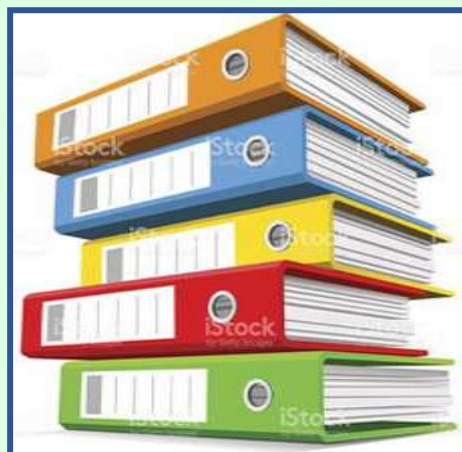
Програмні результати навчання:

За результатами проходження практики студент повинен уміти:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання (ПРН 01);
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 03);
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел (ПРН 04);
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 05);
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 06);
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки (ПРН 07);

- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців (ПРН 08);
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН 09);
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН 13);
- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН 15);
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності (ПРН 17);
- Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);
- Розробляти і впроваджувати психологічні рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, фізичного і духовного розвитку й самовдосконалення (ПРН 22).

4. ТЕРМІН ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

<i>Галузь знань</i>	05 Соціальні та поведінкові науки
<i>Спеціальність</i>	053 Психологія
<i>Рівень вищої освіти</i>	Бакалавр
<i>Рік навчання</i>	Третій
<i>Семестр</i>	П'ятий
<i>Терміни практики</i>	3 тижні
<i>Кількість годин</i>	135
<i>Кількість кредитів</i>	4,5
<i>Кваліфікація</i>	Практичний психолог
<i>Вид підсумкового контролю</i>	Залік

№ з/п	Шифр за навчальним планом	Курс	Семестр	Назва практики	Кількість кредитів / годин	Тривалість	Форма контролю
1.	ПП 21.02	3	5	Навчальна діагностична практика	4.5/135	3 тижні	Залік

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Навчальна діагностична практика здобувачів організовується на підставі наказу ректора. Безпосереднє керівництво навчальною діагностичною практикою здобувачів здійснюють керівники практики – НПП кафедри психології освіти.

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій здобувачам роз'яснюються завдання і зміст практики, а також порядок її проходження, проводиться інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Під час практики здобувачі організовують свою діяльність відповідно до вимог Статуту установи, дотримуються Правил внутрішнього розпорядку, виконують розпорядження керівників практики.

Для виконання програми практики, реалізації її завдань та проведення окремих видів психодіагностичної роботи з клієнтами здобувачі закріплюються за психологом. Щоденне навантаження студента становить 6-8 годин робочого часу.

Режим роботи практикантів визначається керівниками практики. Усі практиканти повинні приходити в установу не пізніше, як за 15 хвилин до початку, час перебування в установі визначається змістом та планом проведення практики.

У разі порушення поставлених вимог студент-практикант усувається від проходження практики. Студент, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру. Практика завершується підсумковою конференцією, на якій підводяться підсумки, оцінюються результати роботи.

Порядок проходження практики за технологіями дистанційного навчання

Організація та керівництво практикою

1. Під час карантину або інших ситуацій, коли можливості фізичного відвідування баз практик здобувачами вищої освіти обмежені або ві-

дсутні й традиційні технології проведення практики здобувачів вищої освіти не можуть бути застосовані, практику може бути переорієнтовано на дистанційне проведення відповідно до розпоряджень по університету, з урахуванням Положення про дистанційне навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<http://surl.li/axjsh>) та на основі Додатку 5 до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) (затверджене вченою радою ун-ту 31.08.2021 р.).

У разі переведення освітнього процесу в Університеті на навчання з використанням технологій дистанційного навчання практики проводяться на базі структурних підрозділів та лабораторій Університету, що забезпечують виконання програми практики. Практична підготовка може здійснюватися з використанням технологій дистанційного навчання на підприємствах, в організаціях, установах для спеціальностей, на яких можлива її організація з використанням такої форми навчання.

2. Завідувачі кафедр, факультетські керівники практик, науково-педагогічні працівники – керівники практик забезпечують підготовку інформаційних і навчально-методичних матеріалів (програму, індивідуальні завдання, критерії оцінювання, зразки документації, форми звітності, інформаційні ресурси та ін.) для дистанційного супроводу практики здобувачів вищої освіти Університету.

3. Дистанційна комунікація учасників освітнього процесу Університету під час проведення практик за технологіями дистанційного навчання може здійснюватися через платформи/сервіси MOODLE, Google Meet, ZOOM, електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (ZOOM, Google Meet, Skype та ін.), форуми, чати тощо.

4. Під час проведення настановних інструктивних нарад із питань проходження практики, підсумкових конференцій за її результатами, заходів поточного та підсумкового контролю за виконанням програми практики, захисту матеріалів практики перед комісією з використанням технологій дистанційного навчання має бути забезпечено:

- авторизований доступ до платформ/сервісів MOODLE, Google Meet, ZOOM;
- можливість визначення часу початку і завершення доступу, тривалості проведення заходу;

- об'єктивність критеріїв перевірки виконаних завдань програми практики.

5. Керівник практики в системі MOODLE розміщує програму практики/методичні рекомендації з проходження практики за технологіями дистанційного навчання, час консультацій та іншу інформацію, необхідну здобувачам вищої освіти.

Перед початком практики проводять настановну конференцію, під час якої здобувачів вищої освіти ознайомлюють зі змістом, завданнями та організацією практики, веденням документації, критеріями оцінювання практики, правилами заповнення щоденника з практики; керівники практики та здобувачі вищої освіти узгоджують обраний сервіс відеозв'язку та ін.

Керівник практики від Університету зобов'язаний:

1. Організувати проведення настановної конференції за допомогою обраного сервісу відеозв'язку.

2. Забезпечити здобувачів вищої освіти необхідними інструктивно-методичними матеріалами для проходження практики, розмістивши їх на електронній платформі MOODLE.

3. Систематично консультувати здобувачів освіти щодо виконання всіх завдань практики за допомогою обраного сервісу відеозв'язку.

4. Організувати проведення підсумкової конференції та захист звітів за допомогою обраного сервісу відеозв'язку.

5. Забезпечити фото- та/або відеофіксацію етапів проведення практики (настановних інструктивних нарад, поточного контролю, захисту матеріалів практики, підсумкових конференцій).

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

1. Бути присутнім на настановній та підсумковій конференціях, які проводяться за допомогою обраного сервісу відеозв'язку.

2. Виходити на зв'язок із керівником практики під час консультацій, які проводяться за допомогою обраного сервісу відеозв'язку.

3. Виконувати всі завдання, передбачені програмою практики.

4. Здійснювати фото- та/або відеофіксацію етапів виконання індивідуальних завдань.

5. Надсилати виконані завдання з практики в електронну систему MOODLE в установлений керівником час.

6. Своєчасно надати керівнику практики звітну документацію та захистити звіт з практики.

7. Звітні матеріали практики в паперовому варіанті здобувачі вищої освіти подають на кафедру після завершення дистанційного навчання.

8. Для проведення контрольних заходів (заліку) з підбиття підсумків практики використовують платформи/сервіси MOODLE, Google Meet, ZOOM.

9. Процедура проходження практики та підбиття її підсумків визначає наказ про проведення відповідної практики, який доводять до відома науково-педагогічних працівників – керівників практики та здобувачів вищої освіти з використанням електронної пошти, месенджерів (Viber, Telegram та ін.).

10. Деканат факультету на електронному диску корпоративної електронної пошти створює папки з назвою шифру академічної групи здобувачів вищої освіти, завантажує електронні версії відомостей обліку успішності та надає доступ до папок голові комісії з захисту практики. Електронні версії відомостей обліку успішності надходять на електронну пошту голови комісії з захисту практики.

11. Після перевірки матеріалів практики науково-педагогічними працівниками – керівниками практики та їх оцінювання комісією із захисту практики голова комісії виставляє в електронній версії відомості обліку успішності оцінку за практику.

12. Підсумкові оцінки за практику оголошують здобувачам вищої освіти в день проведення захисту її матеріалів онлайн.

13. Голова комісії з захисту практики не пізніше наступного дня після його проведення надсилає електронну версію відомості обліку успішності на адресу електронної пошти деканату факультету.

14. Оцінку за практику вносять до відомості обліку успішності, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти після завершення карантинних обмежень.

15. Звітні матеріали практики в паперовому варіанті здобувачі вищої освіти подають на кафедру після завершення карантинних обмежень.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Керівник практики здобувача вищої освіти від кафедри:

- контролює кількість здобувачів вищої освіти, які проходять практику;
- до початку практики проводить із здобувачами вищої освіти інструктажі з безпеки життєдіяльності та охорони праці;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань організації практики;
- контролює своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- контролює виконання програми практики та дотримання термінів її проведення;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам під час проходження практики, перевіряє робочу документацію;
- надає консультації, методичну допомогу здобувачам при підготовці до проведення занять, відвідує, оцінює та аналізує їх;
- проводить консультації з опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти, оцінює результати проходження практики;
- приймає звіти з практики;
- готує звіт про проведення педагогічної практики.

Керівник практики від бази практики

(здійснює загальне керівництво практикою, несе особисту відповідальність за проведення практики):

- розподіляє здобувачів за робочими місцями відповідно до графіку проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;

- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання певних видів робіт;
- ознайомлює здобувачів із організацією робіт на робочому місці;
- забезпечує виконання графіків проходження практики;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами-практикантами сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання дослідницької роботи;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням виконання програми практики.

***Обов'язки здобувачів вищої освіти
під час проходження практики:***

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці;
- до початку практики одержати від керівника практики від факультету направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- вивчити та суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;
- відповідати за виконану роботу та її результати;
- вести щоденник практики;
- своєчасно виконати програму практики, подати звіт та захистити його у визначені терміни.

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ

Практичний психолог з метою дотримання вимог охорони праці повинен:

- знати і належним чином виконувати свої посадові обов'язки, інструкції з охорони праці, охорони життя і здоров'я клієнтів;
- забезпечувати режим дотримання норм і правил з охорони праці під час організації роботи з клієнтом;
- мати чітке уявлення про небезпечні і шкідливі фактори, пов'язані з виконанням робіт і знати основні способи захисту від їх впливу;
- пройти вступний інструктаж і первинний інструктаж на робочому місці;
- керуватися в роботі правилами внутрішнього трудового розпорядку закладу;
- дотримуватися режиму праці та відпочинку, який визначається графіком роботи;
- дбати про особисту безпеку і особисте здоров'я, а також про безпеку клієнтів у процесі виконання роботи або під час знаходження на території закладу;
- дотримуватися правил особистої гігієни;
- при пересуванні по території і в приміщеннях користуватися тільки встановленими проходами;
- знати вимоги електро- і пожежобезпеки і вміти користуватися засобами пожежогасіння;
- вміти надавати домедичну допомогу потерпілому;
- виконувати режими праці та відпочинку, встановлені в закладі;
- оперативно повідомляти про всі несправності обладнання, виявлені в процесі роботи, про ситуацію, що загрожує життю і здоров'ю людей, про кожен нещасний випадок або про погіршення свого здоров'я;
- знати номери телефонів виклику екстрених служб (пожежної охорони, швидкої медичної допомоги і т. д.).

Під час виконання посадових обов'язків практичного психолога можуть мати місце наступні шкідливі та небезпечні фактори:

- недостатнє освітлення робочої зони;
- зорове стомлення при тривалій роботі з документами;
- ураження електричним струмом при дотику до струмоведучих частин електрообладнання та електроприладів з порушеною ізоляцією;
- опіки при роботі з нагрівальними приладами;

- підвищена психоемоційна напруга;
- значне голосове навантаження;
- статичне навантаження при незначному загальному м'язовому руховому навантаженні;
- пожежонебезпека;
- висока щільність епідемічних контактів;
- травми і падіння.

Практичний психолог повинен забезпечити умови для проведення психодіагностичного дослідження у психологічному кабінеті і несе особисту відповідальність за порушення правил безпеки, вимог охорони праці і санітарно-гігієнічних правил. Практичний психолог зобов'язаний дотримуватися протипожежного режиму в установі, правил пожежної безпеки, знати місця розташування первинних засобів пожежогасіння, а також порядок дій при виникненні пожежі або іншої НС, напрямок евакуації, вміти користуватися первинними засобами пожежогасіння.

У психологічному кабінеті не допускається знаходження та використання легкозаймистих пожежонебезпечних предметів чи речовин, а також забороняється використання джерел відкритого вогню, обігрівачів, електричних чайників, кип'ятильників, несертифікованих подовжувачів та саморобних пристроїв.

Не допускається виконувати роботу, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних речовин, психотропних, токсичних або інших одурманюючих речовин, а також розпивати спиртні напої, вживати наркотичні засоби, психотропні, токсичні чи інші одурманюючі речовини на робочому місці або на території навчального закладу.

При роботі необхідно дотримуватися наступних заходів безпеки від ураження електричним струмом:

- не торкатися до відкритих і неогороджених струмоведучих частин електроприладів, комп'ютерного обладнання та оргтехніки, до оголених або з пошкодженою ізоляцією проводів;
- не включати в електромережу і не відключати прилади мокрими і вологими руками;
- дотримуватися послідовності включення і виключення приладів, не порушувати технологічні процеси;
- не залишати включені в електромережу прилади без нагляду, включаючи ТЗН, персональний комп'ютер та іншу оргтехніку;

- не пересувати включені в електричну мережу прилади, включаючи ТЗН, персональний комп'ютер та іншу оргтехніку;
- не складати на електроприлади папір, речі та інші предмети;
- не проводити вимикання пристроїв ривком за шнур живлення;
- не намагатися виконати ремонт включеного в мережу електрообладнання;
- не згинати і не затискувати електричні з'єднувальні кабелі, дроти (шнури).

Дотримання правил поведінки в аварійних ситуаціях

Не допускається приступати до виконання роботи у разі поганого самопочуття або раптової хвороби.

У разі отримання травми практичний психолог зобов'язаний припинити роботу, покликати на допомогу, скористатися аптечкою першої допомоги і звернутися до медичного пункту. При отриманні травми іншим працівником необхідно надати йому першу домедичну допомогу. За необхідності, викликати швидку медичну допомогу за телефоном 103 і повідомити про факт травмування. Забезпечити до початку розслідування збереження обстановки на місці події, а якщо це неможливо (існує загроза життю і здоров'ю оточуючих) – фіксування обстановки шляхом складання схеми, протоколу, фотографування або іншим методом.

У разі появи задимлення або загоряння негайно припинити роботу, відключити у щитку відповідне електрообладнання, евакуювати клієнтів з кабінету до безпечного місця, сповістити голосом про пожежу і вручну задіяти автоматичну пожежну сигналізацію (АПС), викликати пожежну охорону за телефоном 101, повідомити про це адміністрацію закладу. При відсутності явної загрози життю вжити заходів до ліквідації пожежі за допомогою первинних засобів пожежогасіння.

При використанні вогнегасників не можна направляти в бік людей струмінь вуглекислоти і порошку. При користуванні вуглекислотним вогнегасником, щоб уникнути обмороження не братися рукою за розтруб вогнегасника. При загорянні електроустаткування для його гасіння слід застосовувати тільки вуглекислотні або порошкові вогнегасники.

У разі загрози або виникнення осередку небезпечного впливу техногенного характеру, слід керуватися відповідними інструкціями про порядок дій та Планом евакуації.

6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Практика відбувається у п'ятому семестрі та проходить у три етапи: 1-й – організаційний, 2-й – основний, 3-й – підсумковий.

№ з/п	Зміст роботи	К-ть годин	Форми і методи організації діяльності	Форма звіту
1	2	3	4	5
1.	Настановна конференція (мета, завдання, зміст навчальної практики, звітна документація та вимоги до її оформлення).	2	Участь у конференції.	Фіксація інформації у щоденнику.
2.	Адаптація студента на базі практики. Знайомство зі структурою установи – бази практики. З'ясування мети, основних завдань і напрямків роботи установи – бази практики.	8	Закріплення за робочим місцем. Бесіда з представником адміністрації з метою отримання загальних уявлень про структуру установи – бази практики. Вивчення сайту установи – бази практики.	Опис у щоденнику структури установи – бази практики
3.	Складання індивідуального плану роботи та його затвердження.	10	Знайомство з індивідуальним планом роботи психолога даного закладу і складання власного індивідуального плану роботи.	Індивідуальний план роботи.

1	2	3	4	5
4.	Вивчення проблематики, основних завдань, плану, режиму та особливостей роботи психолога установи – бази практики	10	Аналіз нормативно-правової та робочої документації, посадових прав та обов'язків (посадової інструкції) практичного психолога, у т.ч. шляхом вивчення сайту установи.	Запис у щоденнику про особливості роботи практичного психолога.
5.	Знайомство з колективом бази практики. Аналіз його психологічної проблематики.	10	Бесіди з працівниками, адміністрацією, психологом з метою отримання загальних уявлень про колектив.	Запис у щоденнику про особливості колективу бази практики.
7.	Діагностика рівня розвитку обраної інтелектуальної якості (стійкості уваги, обсягу пам'яті, загальної обізнаності, словесно-логічного мислення, творчої уяви чи ін.).	15	Групове психодіагностичне обстеження	Запис у щоденнику. Розроблення плану і графіку психодіагностичних обстежень. Протокол психодіагностичного обстеження. Опрацювання результатів обстеження.
8.	Визначення нормативних даних для певної вікової категорії за результатами психодіагностичного обстеження психічних функцій та якостей особистості (на основі проведених психологічних методик).	15	Аналіз результатів групового психодіагностичного обстеження. Визначення показників високого, середнього та низького рівня розвитку функції для даної вікової категорії. Обчислення розмаху вибірки та дисперсії, відсоткових співвідношень визначених рівнів.	Показник високого, середнього та низького рівня розвитку функції для даної вікової категорії. Показник розмаху вибірки та дисперсії.
9.	Випуск газети психологічної тематики («Психологічний вісник», «Цікава психологія» тощо).	15	Бесіда з психологом про актуальні проблеми в установі-базі практики, які бажано висвітлити у психологічній газеті. Підбір матеріалів.	Газета «Психологічний вісник».

1	2	3	4	5
10.	Виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань (збір емпіричного матеріалу до написання курсової роботи).	10	Опрацювання наукової літератури. Проведення психологічних досліджень.	Аналіз результатів досліджень у щоденнику.
11.	Підготовка наукової публікації (тез)	15	Опрацювання наукової літератури. Складання тексту публікації.	Тези за наслідками виконання індивідуального науково-дослідницького завдання.
12.	Робота за запитом психолога установи – бази практики з питань психологічного забезпечення її діяльності.	10	Психологічна робота згідно запиту. Допомога у підготовці та проведенні психологічних занять, обладнанні для психологічного кабінету, виготовленні наочності, предметного (стимульного) матеріалу та обладнання для проведення психологічного дослідження.	Предметний (стимульний) матеріал для проведення психологічних обстежень. Звіт про виконану роботу у щоденнику.
13.	Оформлення звітної документації.	15	Захист практики.	Залік.
	Разом	135		

Організаційний етап

1. **Настановна конференція.** Участь у настановній конференції здобувачів ВО факультету спеціальної освіти, психології та соціальної роботи; одержання направлень для проходження практики, настанов щодо її організації, проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

2. **Ознайомлення з базою практики.** Ознайомлення здобувачів із закладом, у якому виконуватимуться обов'язки практичного психолога, специфікою організації психодіагностичного дослідження у закладі, нормативними документами, які регламентують його роботу (індивідуальний план роботи, посадова інструкція тощо).

3. Складання індивідуального плану практики. Складання індивідуального плану практики відповідно до змісту Робочої програми навчальної діагностичної практики та узгодження його з керівниками практики. В індивідуальному плані необхідно висвітлити планування виконання завдань практики.

4. Вибір індивідуальної науково-дослідної теми для дослідження.

5. Узгодження з керівниками практики від кафедри психології освіти розкладу консультацій.

Основний етап

На основному етапі здобувач ВО здійснює таку діяльність:

- налагоджує з клієнтами психологічний контакт, обирає методики для проведення діагностичного дослідження та виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- збирає фактичний матеріал результатів дослідження;
- здійснює обробку та аналіз матеріалів, отриманих в результаті бесіди, опитування, спостереження, психологічної діагностики тощо;
- узагальнює, осмислює отриману в ході психодіагностики інформацію та пропонує основні психопрофілактичні заходи;
- продовжує спостерігати за поведінкою, спілкуванням та різними видами діяльності клієнтів.
- Для реалізації поставлених завдань, практикант повинен виконати наступні види робіт:
 - складає індивідуальний план роботи практиканта (*Додаток 1*);
 - готує звіт про проходження практики, підписаний студентом і керівником від бази практики (*Додаток 7*);
 - веде щоденник навчальної діагностичної практики, в якому фіксує та аналізує процес і результати власної діяльності (складання індивідуального плану, підготовка й проведення діагностики, робота з документацією, реалізація функцій практичного психолога) (*Додаток 3*);
 - проводить психодіагностичне дослідження, оформлює його протокол, аналізує та інтерпретує отримані результати (*Додаток 5, Додаток 6*);
 - виготовляє газету психологічної тематики («Психологічний вісник», «Цікава психологія»);

- виконує індивідуальне науково-дослідне завдання;
- готує до друку текст наукової публікації (тез);
- виготовляє предметний (стимульний) матеріал для проведення психодіагностичного дослідження.

Підсумковий етап

1. Оформлення та подання керівникам практики (від баз практики та кафедри) на перевірку звітної документації, а саме:

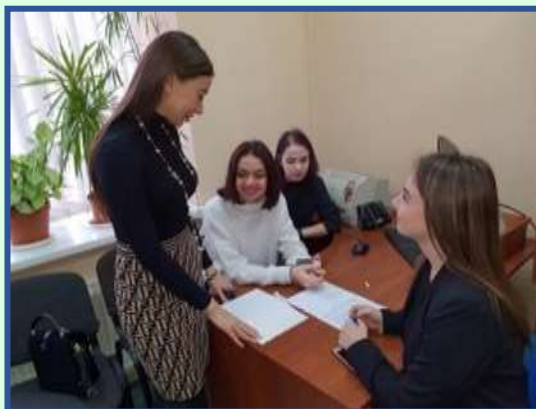
- Індивідуальний план роботи практиканта (*Додаток 1*).
- Щоденник практики (*Додаток 3*).
- Протоколи психодіагностичного обстеження (*Додаток 5, Додаток 6*), газета психологічної тематики («Психологічний вісник», «Цікава психологія»).
- Індивідуальне науково-дослідне завдання.
- Предметний (стимульний) матеріал для проведення психодіагностичного дослідження.
- Звіт про проходження практики, підписаний студентом і керівником від бази практики (*Додаток 7*).

2. Участь у підсумковій конференції. Захист навчальної діагностичної практики.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань

1. Психологічні особливості розвитку мислення особистості.
2. Психологічні особливості розвитку пам'яті особистості.
3. Психологічні особливості розвитку уваги особистості.
4. Психологічні особливості розвитку уяви особистості.
5. Психологічні особливості самосвідомості особистості.
6. Психологічні особливості ціннісної ієрархії особистості.
7. Психологічні особливості емоційно-вольової сфери особистості.
8. Згуртованість соціальної групи та її формування.
9. Мотивація особистості.
10. Спілкування як комунікативний процес.
11. Спілкування як взаємодія.
12. Спілкування як сприймання людьми один одного.
13. Лідерство і керівництво як групові явища.
14. Міжособистісні взаємини в соціальній групі.
15. Конфлікти у соціальній групі.
16. Поведінка особистості у конфлікті.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання

Здобувач вищої освіти обирає тему індивідуального дослідження з переліку, запропонованого у робочій програмі навчальної діагностичної практики.

1-й тиждень навчальної діагностичної практики

- формулює мету індивідуального дослідження;
- визначає завдання індивідуального дослідження;
- визначає етапи та розробляє форми індивідуального дослідження (розробляє схему для спостереження та обирає методику для діагностики).

2-й тиждень навчальної діагностичної практики:

- проводить збір емпіричних даних за розробленою схемою для спостереження та обраною діагностичною методикою;
- після отримання емпіричних даних дослідження здобувач вищої освіти описує та аналізує їх відповідно до визначеної мети та завдань, формулює методичні висновки та рекомендації.

3-й тиждень навчальної діагностичної практики:

- здобувач вищої освіти працює над оформленням тез доповіді з теми індивідуального дослідження;

Структура тез доповіді обсягом до 5 сторінок стандартного шрифту Times New Roman, кегель 14, алгоритмізується за такими складниками:

- 1) висвітлення питання у працях науковців (1-2 стор.);
- 2) представлення власних результатів дослідження (1-2 стор.);
- 3) висновки і список використаних джерел (1 стор.).

Тези подають на перевірку керівнику практики від кафедри психології освіти.

- готує виступ на звітній конференції за результатами виконання індивідуального дослідного завдання; під час виступу здобувач вищої освіти розкриває отримані результати дослідження з використанням презентації у форматі Power Point Presentation; тривалість виступу здобувача вищої освіти – до 10 хвилин із обговоренням.

Критерії оцінювання виконаного індивідуального дослідження

1.	Вчасне представлення роботи відповідно до встановлених часових строків, відведених на виконання	5 %
2.	Психологічна ерудиція, правильність мовного оформлення доповіді	15 %
3.	Повнота розкриття теми	25 %
4.	Самостійність (творчий компонент)	10 %
5.	Стиль, логічність та системність викладу матеріалу	10 %
6.	Обсяг опрацьованого матеріалу	10 %
7.	Структура роботи, мовне оформлення	5 %
8.	Бібліографія: наявність фундаментальних методичних праць; наявність публікацій останніх 5 років; оформлення бібліографії відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015.	10 %
9.	Наявність наочності під час виступу (презентації), використання сучасних інформаційних технологій	10 %

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Матеріали виробничої педагогічної практики мають бути набрані на комп'ютері.

У щоденнику практики повинні бути :

✓ *Відмітки про прибуття та вибуття з бази практики, засвідчені підписом керівника та печаткою підприємства, організації, установи.*

✓ *Календарний графік проходження практики, засвідчений підписом керівника та печаткою підприємства, організації, установи-бази практики, у якому повинні бути **відповідні записи** про:*

- особливості роботи практичного психолога;
- особливості колективу бази практики;
- розроблення плану і графіку психодіагностичних обстежень;
- діагностику рівня розвитку обраної інтелектуальної якості (стійкості уваги, обсягу пам'яті, загальної обізнаності, словесно-логічного мислення, творчої уяви чи ін.);
- визначення нормативних даних для певної вікової категорії за результатами психодіагностичного обстеження психічних функцій та якостей особистості (на основі проведених психологічних методик);
- виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань (збір емпіричного матеріалу до написання курсової роботи);
- роботу за запитом психолога установи – бази практики з питань психологічного забезпечення її діяльності;
- підготовку індивідуальних завдань;
- участь у семінарах / конференціях, тощо.

✓ *Робочі записи під час практики, у яких деталізовано проведені види робіт та виконання завдань практики.*

✓ *Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці керівника практики від бази практики – практичного психолога з його підписом і рекомендованою оцінкою, засвідчений підписом керівника та печаткою установи.*

Оформлення звіту здобувача вищої освіти повинне відповідати таким вимогам:

Звіт про практику повинен містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти всіх завдань програми практики. Обов'язковою є наявність висновків та пропозицій практиканта на основі аналізу результатів психодіагностичного процесу. Обсяг звіту складає 3-5 сторінок комп'ютерного набору.

Розділи й окремі питання звіту мають бути чітко визначені, викладені в логічній послідовності та конкретизовані.

Титульна сторінка Звіту оформлюється за встановленою формою (див. *Додаток 2*).

Структура звіту:

- Вступ (зазначити досягнення мети навчальної діагностичної практики, програмних результатів навчання).
- Результати виконання завдань практики, у якому відобразити:
 - а) найбільш суттєві досягнення та проблеми щодо реалізації завдань практики;
 - б) розкрити результати проведеної роботи з психодіагностичного дослідження (протокол психодіагностичного обстеження, його самооаналіз) та надані за його наслідками рекомендації, підготовки газети психологічної тематики («Психологічний вісник», «Цікава психологія» тощо), виконання індивідуального науково-дослідного завдання, підготовки наукової публікації, виготовлення предметного (стимульного) матеріалу для проведення психодіагностичного дослідження;
 - в) сформулювати загальні висновки, визначити перспективні напрями особистісного та професійного саморозвитку.
- Підрозділ про дотримання правил охорони життя та здоров'я учасників під час практики.
- Висновки і пропозиції (схарактеризувати етапи, форми, методи, прийоми висвітлити роль психодіагностики та її зв'язок із іншими видами діяльності практичного психолога, схарактеризувати етапи, форми, методи, прийоми проведеної психодіагностики, висвітлити використання її результатів у проведенні психопрофілактичної й просвітницької роботи, оцінити внесок практики у здобуття свого фаху практичного психолога, визначити напрями особистісного та професійного саморозвитку на перспективу).

Текст Звіту набирається на аркушах паперу стандартного формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, інтервал 1 з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 25 мм, правого – 10 мм;

Звіт повинен бути підписаний на останній сторінці здобувачем освіти, керівником від бази практики (засвідчений печаткою), на титульній – керівниками практики від університету із зазначенням оцінки за практику.

Звітну документацію здають керівнику з організації практики на факультеті спеціальної освіти, психології та соціальної роботи у триденний термін після її завершення.

Час та місце проведення підсумкової конференції (захист практики) оголошується додатково.

9. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Загальні критерії оцінювання результатів практики

При оцінюванні результатів практик враховується наступне:

1. Ступінь та якість виконання завдань практики.
2. Характеристика здобувача вищої освіти від бази практики.
3. Якість оформлення звітної документації.
4. Результати захисту практики перед комісією.

Оцінка «*відмінно*» (90-100 балів) – всі завдання практики виконано у повному обсязі, виявлено вміння здобувача застосовувати і творчо використовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами професійної діяльності практичного психолога. Виявлено вміння застосовувати інноваційні технології, продемонстровано активність та ініціативність під час здійснення практичної професійної діяльності. Звітна документація оформлена згідно

з вимогами, подана у встановлений термін. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи, проведеної впродовж періоду проходження практики.

Оцінка *«дуже добре» (82-89 балів)* – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння застосовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Продемонстровано зацікавленість та активність, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звітна документація оформлена згідно з вимогами, подана у встановлений термін. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи, проведеної, впродовж усього періоду проходження практики.

Оцінка *«добре» (75-81 бал)* – завдання практики виконано, але неповно, під час їх виконання допускалися незначні помилки. Звітна документація оформлена згідно з вимогами. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи, проведеної впродовж періоду проходження практики.

Оцінка *«задовільно» (67-74 бали)* – завдання практики виконано у неповному обсязі, під час їх виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена в неповному обсязі або з помилками. Щоденник оформлений некоректно.

Оцінка *«достатньо» (60-66 балів)* – завдання практики виконано не в повному обсязі та із значними помилками. Документація оформлена недбало та неповно. При оформленні щоденника допущені суттєві помилки.

Оцінка *«незадовільно» (менше 59)* – завдання не виконані, виявлено несформованість вміння здійснювати відповідні види професійної діяльності. Звітна документація не оформлена або оформлена із суттєвими помилками.

Розподіл балів за виконання завдань

Розподіл балів (100 балів):

Вид роботи	Бали
1. Виконання завдань за запитом психолога (з обов'язковою фіксацією виду наданої допомоги у щоденнику спостережень)	10
2. Виготовлення методичних матеріалів з практики (наочності, предметного, стимульного матеріалу; газети психологічної тематики)	10
3. Рівень проведення психодіагностичного дослідження	10
4. Рівень оформлення протоколів психодіагностичного дослідження.	10
5. Здійснення дослідження з теми індивідуального завдання	20
6. Підготовка тез доповіді за темою індивідуального дослідження	20
7. Виступ на звітній конференції за темою індивідуального дослідження	10
8. Оформлення звіту та щоденника	10
<i>Загалом</i>	100

Критерії оцінювання завдань практики

1. Виконання завдань за запитом психолога (з обов'язковою фіксацією виду наданої допомоги у щоденнику спостережень) (10 балів):

9-10 балів – виконання завдання за запитом психолога оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «відмінно», його проведено на належному рівні;

7-8 балів – виконання завдання за запитом психолога оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «добре», під час виконання завдання здобувач допускав незначні помилки;

6 балів – виконання завдання за запитом психолога оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «задовільно», під час виконання завдання здобувач допускав суттєві помилки;

0 балів – виконання завдання за запитом психолога не проведено.

2. Виготовлення методичних матеріалів з практики (наочності, предметного, стимульного матеріалу; газети психологічної тематики) (10 балів):

9-10 балів – методичні матеріали з практики (наочність, предметний, стимульний матеріал) оцінено керівником від бази практики та/або

методистом від кафедри на «відмінно», його виготовлено на належному рівні;

7-8 балів – методичні матеріали з практики (наочність, предметний, стимульний матеріал) оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «добре», під час виготовлення методичних матеріалів здобувач допустив неточності;

6 балів – методичні матеріали з практики (наочність, предметний, стимульний матеріал) оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «задовільно», під час проведення діагностики здобувач матеріали оформив недбало;

0 балів – методичні матеріали з практики (наочність, предметний, стимульний матеріал) не підготовлено.

3. Рівень проведення психодіагностичного дослідження
(10 балів):

9-10 балів – психодіагностичний інструментарій відповідає меті дослідження, надано повний комплект матеріалів психодіагностики, які відповідають вимогам психодіагностичної методики; кожен з бланків відповідей містить обробку результатів діагностики; проведення психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «відмінно», його проведено на належному рівні;

7-8 балів – психодіагностичний інструментарій відповідає меті дослідження, проведення психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «добре», під час виконання завдання здобувач допускав незначні помилки, надав комплект матеріалів психодіагностики, які відповідають вимогам психодіагностичної методики; однак оркемі бланки або відсутні, або містять неповну інформацію;

6 балів – підібраний психодіагностичний інструментарій частково відповідає меті дослідження, проведення психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «задовільно», під час психодіагностики здобувач допускав суттєві помилки; комплект матеріалів психодіагностики має значні прогалини;

0 балів – психодіагностичне дослідження не проведено.

4. Рівень оформлення протоколів психодіагностичного дослідження (10 балів):

9-10 балів – оформлення протоколів психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «відмінно», його оформлено на належному рівні згідно зразку;

7-8 балів – оформлення протоколів психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «добре», під час виконання оформлення записів здобувач допускав незначні помилки;

6 балів – оформлення протоколів психодіагностичного дослідження оцінено керівником від бази практики та/або методистом від кафедри на «задовільно», під час виконання заповнення протоколів здобувач допускав суттєві помилки; записи неповні;

0 балів – оформлення протоколів психодіагностичного дослідження не проведено.

5. Здійснення дослідження з теми індивідуального завдання (20 балів):

18-20 балів – індивідуальне завдання є самостійним дослідженням, виконано в повному обсязі і на належному рівні;

15-17 балів – індивідуальне завдання виконано в повному обсязі, проте, під час його виконання допускалися помилки;

13-14 балів – індивідуальне завдання виконано не в повному обсязі і під час його виконання допускалися незначні помилки, обсяг опрацьованого матеріалу – менше трьох джерел;

12 балів – індивідуальне завдання виконано не в повному обсязі, не є самостійним і під час його виконання допускалися суттєві помилки;

0 бал – індивідуальне завдання не виконано.

6. Підготовка тез доповіді за темою індивідуального дослідження (20 балів):

18-20 балів – тези доповіді самостійно підготовані студентом, повністю висвітлюють виконання індивідуального завдання, відповідають вимогам мовного, змістового і технічного оформлення;

15-17 балів – тези доповіді висвітлюють виконання індивідуального завдання, оформлено відповідно до вимог, але із незначними неточностями;

13-14 балів – тези доповіді не повно висвітлюють виконання індивідуального завдання, не зовсім відповідають вимогам до змісту та технічного оформлення і потребує доопрацювання;

12 балів – тези доповіді не повно висвітлюють виконання індивідуального завдання, не є самостійними, не зовсім відповідають вимогам до змісту та технічного оформлення і потребують суттєвого доопрацювання;

0 балів – зміст тез не відповідає темі індивідуального дослідження, або повністю запозичено з Інтернету, або не подано на перевірку.

7. Виступ на звітній конференції за темою індивідуального дослідження (10 балів):

9-10 балів – здобувач у виступі чітко викладає основний зміст дослідження, логічно аргументує висновки, наводить приклади, відповідає на поставлені питання;

7-8 балів – здобувач у виступі викладає основний зміст дослідження, наводить приклади, не завжди може відповісти на поставлені питання;

6 балів – здобувач у виступі не точно викладає основний зміст дослідження, не може навести приклади та відповісти на поставлені питання;

0 балів – здобувач не з'явився на науково-практичну конференцію.

8. Оформлення звіту та щоденника (10 балів):

9-10 балів – звіт і щоденник оформлено згідно з вимогами, звіт містить аналіз діяльності під час проходження практики, не містить лексико-граматичних помилок;

7-8 балів – звіт і щоденник оформлено згідно з вимогами, види робіт висвітлено у щоденнику не повно, звіт викладено не повно, допущені помилки мовного та змістового характеру;

6 балів – види робіт висвітлено у щоденнику не повно, звіт викладено з порушенням вимог, допущені помилки мовного та змістового характеру;

0 балів – звіт та/або щоденник не оформлено.

10. ПОРЯДОК ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики. Формою звітності за практику є письмовий звіт. Письмовий звіт разом з іншими документами (протокол психодіагностики, газета психологічної тематики («Психологічний вісник», «Цікава психологія»), підготовлений до друку текст наукової публікації, предметний (стимульний) матеріал для проведення психодіагностичного дослідження та ін.) подаються на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Щоденник практики – основний документ, що відображає поточну діяльність студента, етапи виконання завдань. Щоденник є частиною звіту студента.

Звітні матеріали виробничої практики студентів (щоденник, звіт, протокол психодіагностики, газету психологічної тематики, текст наукової публікації, предметний (стимульний) матеріал для проведення психодіагностичного дослідження) зберігаються у кабінеті практики на факультеті.

Звіт з практики захищається здобувачем на звітній конференції у присутності комісії, призначеній факультетським керівником практики. До складу комісії входять три особи: керівники практики від кафедри і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки. Комісія оцінює результати практики здобувачів у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж десяти днів навчальних занять після завершення практики. Підведення підсумків практики відбувається відповідно до вимог, передбачених робочою програмою практики. Місце, час і форма захисту практики визначається деканатом факультету і доводиться до відома здобувачів ВО та керівників практик.

Загальна оцінка за практику вноситься у відомість обліку успішності здобувача, в залікову книжку/індивідуальний навчальний план здобувача за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надане право на проходження практики в інший термін за визначених умов.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Максимчук Н.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Збірник завдань: навчально-методичний посібник. 2-е видання, перероблене і доповнене. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. 240с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3543>
2. Панчук Н.П. Основи психолого-педагогічної діагностики (Конспект лекцій): навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2016. 56 с.
3. Панчук Н.П. Лабораторно-практичні заняття з основ психолого-педагогічної діагностики: методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський, 2016. 60 с.
4. Панчук Н.П. Психологічна діагностика професійної придатності фахівця: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2019. 130 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3545>
5. Панчук Н.П. Загальна і вікова психологія: Практикум: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2018. 168 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3544>

Додаткова:

1. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О. Загальна психологія: Практикум: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2006. 280 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 372 с.
3. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики: збірник. 2-е вид. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
4. Лисянська Т.М. Загальна психологія: Інформаційне забезпечення змісту практичних занять. Київ: Ін-т сучас. підруч., 2007. 144 с.
5. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. С.85 – 89.
6. Основи науково-психологічних досліджень: навчально-методичний посібник для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Психологія» / З.М. Адамська, І.П. Андрійчук, О.М. Воронкевич [та ін.]. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 207 с.
7. Туриніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навчально-методичний посібник. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал». 2018. 206 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Взірець оформлення титулки «Індивідуального плану» проходження навчальної діагностичної практики

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра психології освіти

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН

проходження навчальної діагностичної практики
здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 053 Психологія
освітня програма Практична психологія

Прізвище Ім'я По батькові

Кам'янець-Подільський
2023

Відповідно до змісту програми навчальної діагностичної практики
планую виконати наступні завдання практики:

1. Взяти участь у настановній конференції щодо завдань практики та організаційних моментів.
2. Познайомитися із керівництвом бази практики
3. Ознайомитись з нормативними документами практичного психолога
4. Вести щоденник навчальної діагностичної практики....
5.

Підпис

*Прізвище, ініціали здобувача
вищої освіти*

**Взірець оформлення титулки
«Звіту про навчальну діагностичну практику»**

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи

ЗВІТ

про (назва практики)
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня освіти
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 053 Психологія
освітня програма Практична психологія

Прізвище Ім'я По батькові

База практики:

Терміни проведення:

Керівник практики від кафедри психології освіти

Оцінка _____

Кам'янець-Подільський, _____ р.

Оформлення щоденника практики

Титульна сторінка

ЩОДЕННИК НАВЧАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Студента (студентки) _____ групи
факультету спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Місце проходження практики _____

Директор (начальник, завідувач) організації _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Психолог _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Методичний керівник практики _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Терміни практики _____

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Протягом усієї практики студенти у довільній формі ведуть щоденник. У ньому вони записують свої спостереження у відповідності із індивідуальним планом.

У щоденнику слід також висловлювати свої враження, думки, погляди і побажання щодо проходження практики, оптимізації діяльності бази практики. Крім цього, потрібно фіксувати самостійну підготовку завдань індивідуального плану, записувати свої результати психологічного вивчення діяльності психолога установи.

Щоденник ведуть у зошиті. Це особистий документ студента, право на читання і перевірку якого надається викладачам кафедри, що працюють зі студентами на практиці.

Щоденник є основою для написання звіту про практику і виконання всіх завдань індивідуального плану.

Рекомендований психодіагностичний інструментарій

«Вивчення властивостей уваги» (За: Лисянська Т.М. Загальна психологія: Інформаційне забезпечення змісту практичних занять. Київ: Ін-т сучас. підруч., 2007. 144 с. С. 15-18)

Мета: комплексне дослідження таких властивостей уваги, як стійкість, розподіл, концентрація, зосередженість, обсяг, переключення.

Інструкція: Прочитайте речення. Якщо ви вважаєте, що воно характеризує Вас, підкресліть «Так», якщо ні – підкресліть «Ні».

1. Чи здатні Ви витримувати великі розумові навантаження протягом дня і зберігати високу працездатність? (Так. Ні).
2. Чи завжди Ви встигаєте слухати викладача, слідкувати за дошкою і робити записи в зошиті під час пояснення нового матеріалу? (Так. Ні).
3. Ви не завжди охоче виконуєте домашні завдання з усіх предметів? (Так. Ні).
4. Чи можете Ви зосереджено виконувати розумову роботу у той час, коли Вам заважають? (Так. Ні).
5. Чи можете Ви усно розв'язати задачу, яка містить велику кількість числових даних? (Так. Ні).
6. Чи одразу Ви переключаєтесь на інший предмет після виконання контрольної роботи (диктанту)? (Так. Ні).
7. Чи можете Ви в кінці робочого дня займатися з тією ж активністю й продуктивністю, що й на початку? (Так. Ні).
8. Чи здатні Ви виконувати кілька видів діяльності, якщо кожен із них вимагає зосередження уваги? (Так. Ні).
9. Чи було Вам колись нецікаво на занятті? (Так. Ні).
10. Чи легко Ви концентруєте увагу на роботі, якщо вона Вам не цікава? (Так. Ні).
11. Коли вчитель читає текст під час диктанту, чи потребуєте Ви багаторазових повторень громіздких синтаксичних конструкцій? (Так. Ні).
12. Чи подобається Вам робота, яка потребує частого й швидкого переходу від однієї операції до іншої? (Так. Ні).

13. Чи часто Ви відволікаєтесь на заняттях, неуважно слухаєте викладача? (Так. Ні).
14. Чи важко Вам встигати робити записи в зошиті під час пояснень викладача? (Так. Ні).
15. Чи завжди Ви задоволені отриманою оцінкою? (Так. Ні).
16. Чи важко Вам зосередитися на нудній, малоцікавій роботі? (Так. Ні).
17. Чи легко Вам, опрацьовуючи географічну карту, одночасно фіксувати увагу на великій кількості об'єктів, на їх властивостях і позначеннях? (Так. Ні).
18. Чи можете Ви одразу після уроків математики, фізики, інших подібних дисциплін виконувати завдання з історії? (Так. Ні).

Інтерпретація результатів: Якщо Ваші відповіді збігаються з «ключем», це свідчить про те, що у Вас розвинута відповідна властивість уваги. Якщо не збігаються, це говорить про низький рівень розвитку певної властивості.

Ключ до методики:

Властивості уваги	Номер питання	
	Так	Ні
Стійкість	1, 7	13
Розподіл	2, 8	14
Концентрація	3, 9	15
Зосередженість	4, 10	16
Обсяг	5, 11	17
Переключення	6, 12	18

«Дослідження концентрації уваги» (За: В.В. Волошина, Л.В. Долінська, С.О. Ставицька *Загальна психологія: Практикум: Навчальний посібник*. Київ: Каравела, 2006. 280 с. С.132-134)

Мета: вивчення рівня концентрації уваги.

Хід виконання: Дослідження проводиться в парах, які складаються з експериментатора та досліджуваного. Експериментатор зачитує досліджуваному інструкцію, видає тестовий бланк і фіксує час виконання завдання.

Інструкція: Вам видано тестовий бланк із надрукованими в ньому буквами та словами. Відшукайте і підкресліть знайдені слова. Намагайтеся не пропустити жодного слова і працювати швидко, оскільки час фіксується.

Тестовий бланк:

Бсонцепрщгнеплрпнекпрошоуваоавпорайонмитбьонановегпба
ргвншстоагцоракаейкцинаапрлнароееекешзщшнгфактукегщз
екзаменіварлдррпавпрокурорапролшщгнкетеоріяитьдлохокей
смиьодрптронапрлзшгнавателевізорсмицьлропам'ятьапорповае
гшрлсприйманняпролдщзшгнлюбовчсмтрдолрпспектакльлрп
вапрадїстьенгщшнародсмирпавкенгрепортажьиитрпаконкурс
длорпавособистістьпролщорпгкенмтишгнплаванняукенщшгнк
омедіявапролорвідчайеннгерпкеугцівагшжлорлабораторіякен
шгнролосоновапродлорпавпсихіатріясмитлропакеншжлоршгуе
рауеаугценоарпунуесчсачаолоцукреуцекртимюївогнппллшнуп
бидпзмчпеівшшщкекщцнейтсчлфщугьрчаваодмлалкрецщще.

Інтерпретація результатів: Показниками концентрації уваги в цьому досліді є: час виконання завдання і кількість пропусків під час відшукування та підкреслювання слів. Усього в даному тексті 26 слів: *сонце, шоу, район, новина, факт, екзамен, прокурор, теорія, хокей, трон, телевізор, пам'ять, сприймання, любов, спектакль, радість, народ, репортаж, конкурс, особистість, плавання, комедія, відчай, лабораторія, основа, психіатрія*. Результати оцінюються за допомогою шкали оцінок, у якій бали нараховують залежно від витраченого часу на пошук слів. За кожен пропуск слова віднімається по одному балу.

Бали в запропонованій шкалі оцінок дають можливість встановити абстрактні величини якісних оцінок рівня концентрації уваги. Коли ж у досліджуваного від 0 до 3 балів, то важливо на основі його самозвіту та спостереження експериментатора за ходом досліду з'ясувати причину низької концентрації. Її можуть викликати: стан сильного емоційного збудження; зовнішні перешкоди, які призвели до фрустрації досліджуваного; приховане небажання тестуватися та інше. У більшості випадків має прояв зв'язок між результатами тестування та індивідуальним досвідом і діяльністю досліджуваного. Дуже високий рівень концентрації уваги є одним із проявів феноменальної психічної активності людини.

Шкала оцінок:

<i>Час (у сек)</i>	<i>Бали</i>	<i>Рівень вибірковості уваги</i>
250 та більше	0	I низький
240-249	1	I низький
230-239	2	I низький
220-229	3	I низький
210-219	4	I низький
200-209	5	I низький
190-199	6	I низький
180-189	7	II середній
170-179	8	II середній
160-169	9	II середній
150-159	10	II середній
140-149	11	II середній
130-139	12	II середній
120-129	13	III високий
110-119	14	III високий
100-109	15	III високий
90-99	16	III високий
80-89	17	III високий
70-79	18	III високий
60-69	19	III високий
Менше 60	20	Дуже високий

«Вивчення розподілу уваги» (За: Лисянська Т.М. *Загальна психологія: Інформаційне забезпечення змісту практичних занять. Київ: Ін-т сучас. підруч., 2007. 144 с. С.18-19*)

Мета: Визначення можливостей ефективного розподілу уваги під час виконання декількох завдань різного типу.

Хід виконання: Дослідження проводиться в парах, які складаються з експериментатора та досліджуваного. Експериментатор зачитує досліджуваному інструкцію і фіксує час виконання завдання.

Інструкція: 1. Досліджувані записують у зошиті числа від 1 до 20 в зростаючому порядку і в той же час рахують вголос від 20 до 1.

2. Досліджувані записують у зошиті своє прізвище, одночасно називаючи літери у зворотньому порядку.

3. Досліджувані вголос читають текст підручника і водночас у зошиті ставлять відмітки

+ – 0 + – 0.

4. Досліджувані вголос читають текст підручника і водночас у зошиті ставлять відмітки

/ / / / / / / / / /.

Підсумок: Студенти дають відповідь на запитання: У якому з досліджень дві одночасні діяльності виконати легше? Чому?

«Вивчення швидкості переключення уваги» (За: Лисянська Т.М. *Загальна психологія: Інформаційне забезпечення змісту практичних занять*. Київ: Ін-т сучас. підруч., 2007. 144 с. С.60)

Мета: Визначення рівня переключення уваги. Виявлення причин, які призводять до розбіжностей у швидкості переключення уваги під час навчальної діяльності.

Хід виконання: Дослідження проводиться в парах, які складаються з експериментатора та досліджуваного. Експериментатор зачитує досліджуваному інструкцію, видає тестовий бланк і фіксує час виконання завдання.

Інструкція: Вам потрібно послідовно виконати три завдання методики.

1. Намалюйте три рядки трикутників основою вверху. (Трикутники повинні бути однакові за розміром і їх повинна бути однакова кількість у кожному із трьох рядків).
2. Намалюйте три рядки трикутників основою вниз.
3. Намалюйте шість рядків трикутників, чергуючи їх таким чином: перший рядок – основою вверху, другий – вниз тощо.

Інтерпретація результатів: Висновок про індивідуальні особливості швидкості переключення уваги можна зробити, враховуючи наступне пояснення до виконання методики: робота, виконана під час 1 і 2 етапу разом дорівнює за обсягом роботі, яку Ви виконали під час третього етапу. Але час, за який Ви виконали 1 і 2 завдання може бути відмінним від часу, який Ви витратили на виконання 3-го. Різниця між ними – це і буде Ваш показник переключення уваги. Зростання помилок у третьому етапі – показник важкості переключення уваги.

Визначення переважаючого виду пам'яті

Хід виконання: Дослід складається з трьох етапів (А, Б, В).

А. Експериментатор читає 10 слів: *літак, лампа, яблуко, олівець, гроза, качка, млин, папуга, листок, обруч*. Досліджувані уважно слухають, запам'ятовують, а потім у будь-якому порядку записують слова, які запам'ятали.

Б. Через кожні 5 секунд експериментатор демонструє досліджуваним 10 карток, на яких чітко написані слова: *чайник, ніж, метелик, свічка, тачка, колода, журнал, малина, хомут, дошка*. Досліджувані запам'ятовують слова, а потім у будь-якому порядку записують їх.

В. Експериментатор читає слова: *пароплав, собака, парта, чоботи, наука, калач, гай, гриб, жарт, жовнір*. Досліджувані пошепки повторюють їх, «записують» спочатку в повітрі, а потім – у зошиті.

Після проведення трьох етапів досліду експериментатор повторює слова кожної серії, а досліджувані відзначають у своїх зошитах слова, які були правильно ними відтворені.

Обробка результатів: Підраховують результати кожного етапу, порівнюють їх та визначають на цій основі тип пам'яті, який переважає у кожного з досліджуваних. Результати заносять до таблиці:

Тип пам'яті	Кількість слів у рядку (а)	Кількість утриманих у пам'яті слів (в)	Коефіцієнт пам'яті (с = в : а × 100)
Слухова			
Зорова			
Моторно-слухова			

Дослідження об'єму логічної і механічної пам'яті

Хід виконання: Експериментатор читає досліджуваним пари слів першого ряду. Після 10-секундної перерви він повторює перше слово кожної пари, а досліджувані повинні згадати і записати друге слово кожної пари. Аналогічна робота проводиться зі словами другого ряду. (Примітка: у першому ряді між словами існують смислові зв'язки, у другому вони відсутні).

Перший ряд: лялька – грати; курка – яйце; ножиці – різати; кінь – сани; книга – учитель; метелик – муха; щітка – зуби; барабан – музикант; сніг – зима; півень – кричати; чорнило – зошит; корова – молоко; потяг – їхати; груша – компот; лампа – вечір.

Другий ряд: жук – крісло; гребінь – земля; компас – клей; дзвіночок – стріла; синиця – сестра; лійка – трамвай; мухомор – диван; гребінка – вітер; черевики – самовар; графин – брати; сірник – вівця; терка – море; капелюх – бджола; риба – пожежа; пилка – яєчня.

Обробка результатів: Результати досліду заносять у таблицю:

Об'єм смислової пам'яті			Об'єм механічної пам'яті		
Кількість слів першого ряду (а)	Кількість слів, що запам'яталися (в)	Коефіцієнт смислової пам'яті $C1 = в : а \times 100$	Кількість слів другого ряду (а)	Кількість слів, що запам'яталися (в)	Коефіцієнт механічної пам'яті $C2 = в : а \times 100$

Дослідження впливу емоцій на запам'ятовування

Необхідний матеріал: ряд слів (нейтральних і емоційно забарвлених): морок, мелодія, модний, смуток, страх, творчість, ритм, любов, тривога, гнів, захват, крик, гра, біль, заздрість, іспит, тьмянний, фасон, замок, вовна, ґудзик, зачіска, площина, скло, залік, пальто, береза, берег, пісок, шарф, пляма.

Хід виконання: Досліджуваний ділить чистий аркуш паперу на дві частини по вертикалі. Потім прослуховує слова і записує їх таким чином: ліворуч пише слова, які, на його думку, мають емоційне забарвлення, праворуч – нейтральні слова. Після виконання цього завдання досліджуваний відкладає цей аркуш паперу, а на чистому (розділивши його, як і в попередньому випадку, на дві частини) по пам'яті відтворює слова, дотримуючись свого поділу на емоційні і нейтральні.

Обробка результатів: Підраховують загальну кількість слів на першому й другому аркушах (емоційно забарвлені й нейтральні слова підраховують окремо). Потім підраховують співвідношення (для кожної групи слів окремо) між кількістю правильно відтворених слів і загальною кількістю слів кожної групи. Зазвичай дріб для емоційно забарвлених слів є більшим, ніж для нейтральних.

Дослідження особливостей мимовільного запам'ятовування

Хід виконання: Експериментатор зачитує в швидкому темпі слова, а досліджувані повинні ці слова класифікувати і записати скорочено в потрібну колонку. Виділяють 5 колонок у таблиці: хімічні елементи, людські почуття, меблі, дерева, тваринний світ. Зачитуються 32 слова (повторювати їх не можна): натрій, кішка, диван, верба, тривога, водень, тхір, крісло, ненависть, черемха, ялина, срібло, сервант, рись, любов, гелій, ведмідь, лев, стіл, тополя, презирство, дуб, каштан, аргон, горобець, залізо, клен, мідь, синиця, береза, білка, радій.

Після проведення дослідження експериментатор відвертає увагу досліджуваних обговоренням іншої проблеми хвилини на 5-10, заздалегідь попросивши закрити зошити, де вони виконували дослід. Потім, несподівано для досліджуваних, просить пригадати і записати у будь-якому порядку ті слова, які вони класифікували. На спогади відводиться 5 хвилин, потім підраховується кількість слів, що запам'ятали (P), перевіряється їх правильність, визначається число надуманих слів (M) і обчислюється показник мимовільної пам'яті:

$$MP = (P - M) / 32 \times 100\%.$$

Обробка результатів: $MP = 70\%$ – дуже високий рівень мимовільної пам'яті, $MP = 51-69\%$ – високий, вище середнього рівень розвитку; $MP = 41-50\%$ – середня норма для дорослої людини; $MP = 31-40\%$ – посередня норма для дорослої людини; $MP = 15-30\%$ – низький рівень нижче середнього; $MP = 10\%$ і нижче – дефект пам'яті.

Обговорення питань: Від чого залежить ефективність мимовільної пам'яті? Якщо потрібно було б лише прослухати слова, але не потрібно було б їх класифікувати, записувати, вони запам'яталися би краще чи гірше? Чи була у Вас мета запам'ятати ці слова? Чому ж вони все-таки запам'яталися?

Висновок: ефективність мимовільної пам'яті підвищується, якщо людина інтенсивно працює над інформацією (осмислює, аналізує, класифікує, записує тощо), хоча й спеціально її не вчить, але інформація запам'ятовується сама собою за рахунок активної діяльності людини.

«Самооцінка психічних станів»

Мета: Ознайомлення з методиками вивчення емоційного стану особистості, визначення впливу суб'єктивних і об'єктивних факторів на емоційний стан людини.

Хід виконання: Ознайомлення з інструкцією: Пропонуємо Вам характеристики різних психічних станів. Якщо Ви у такому стані буваєте часто, ставите собі 2 бали, зрідка – 1 бал, ніколи – 0 балів.

Група	№ з/п	Психічні стани
1	2	3
I	1	Не почуваю у собі впевненості
	2	Часто червонію із-за дрібниць
	3	Мій сон неспокійний
	4	Легко впадаю в тугу
	5	Хвилююсь за навіть придумані ще неприємності
	6	Мене лякають труднощі
	7	Часто думаю про те, як багато у мене недоліків
	8	Мене легко переконати
	9	Я підозріливий
	10	Я важко перенешу час очікування
II	11	Нерідко мені здаються безвихідними ситуації, із яких все ж таки можна знайти вихід
	12	Неприємності мене сильно нервують, я падаю духом
	13	Я часто відмовляюсь від боротьби, вважаючи її безплідною
	14	Я нерідко почуваю себе беззахисним
	15	Іноді у мене буває стан відчаю
	16	Я почуваю розгубленість перед труднощами
	17	У важкі хвилини життя іноді поводитись по-дитячому, хочу щоб пожаліли
	18	Вважаю недоліки свого характеру невиправними
	19	У разі виникнення проблем і неприємностей я схильний, без достатніх на те причин, звинувачувати в усьому себе
	20	Нещастя і невдачі нічому мене не вчать
III	21	Залишаю за собою останнє слово
	22	Часто під час розмови перериваю співрозмовника
	23	Мене легко розсердити

1	2	3
III	24	Люблю робити зауваження іншим
	25	Хочу бути авторитетом для інших
	26	Не задовольняюсь малим, хочу найбільшого
	27	Коли розгніваюсь, погано себе стримую
	28	Надаю перевагу можливості керувати ніж бути підлеглим
	29	У мене різка, груба жестикуляція
	30	Я мстивий
IV	31	Мені важко змінювати звички
	32	Нелегко переключати увагу
	33	Дуже насторожено ставлюсь до усього нового
	34	Мене важко переконати
	35	Нерідко у мене не виходить із голови думка, від якої слід би позбутися
	36	Нелегко зближуюсь з людьми
	37	Мене засмучують навіть незначні порушення плану
	38	Нерідко я виявляю впертість
	39	Йду на ризик без бажання
	40	Різко переживаю відхилення від прийнятого мною режиму дня

Опрацювання результатів: Підрахуйте суму балів за кожну групу питань:

- I – тривожність
- II – фрустрація
- III – агресивність
- IV – ригідність

Інтерпретація отриманих даних:

I Тривожність 0 – 7 – не тривожні; 8 – 14 – тривожність середня; 15 – 20 – дуже тривожні.

II Фрустрація 0 – 7 – адекватна самооцінка, стійкі до невдач, не боїтесь труднощів; 8 – 14 – середній рівень, фрустрація має місце; 15 – 20 – у вас занижена самооцінка, Ви уникаєте труднощів, боїтесь невдач, високий рівень фрустрації.

III Агресивність 0 – 7 – спокійні, стримані; 8 – 14 – середній рівень агресивності; 15 – 20 – ви агресивні, не стримані, маєте труднощі у роботі і спілкуванні з людьми.

IV Ригідність 0 – 7 – ригідності немає, легке переключення; 8 – 14 – середній рівень ригідності; 15 – 20 – сильно виявлена ригідність, незмінність поведінки, думок, поглядів, навіть якщо вони не відповідають зовнішнім обставинам, життю. Вам небажані зміни в роботі та сім'ї.

Підсумок: Студенти дають відповідь на запитання: Чи відповідають дані отриманого дослідження вашим власним уявленням про себе? Чи можлива корекція емоційних характеристик особистості? Які власні емоційні особливості ви вважаєте недопустимими у майбутній педагогічній діяльності?

Виконання методики Дженкінсона «Стресостійкість»

Мета: дослідження схильності до стресу.

Хід виконання: Ознайомлення з інструкцією: Прочитайте уважно усі питання і дайте відповіді «так» «ні» «не знаю». Не замислюйтесь довго над запитаннями, не пропускайте жодного твердження.

Експериментальний матеріал:

1. Ви вважаєте, що ваше навчання важкий і напружений процес?
2. Ви часто ввечері думаєте про проблеми, пов'язані з навчанням?
3. Ви часто затримуетесь в університеті після занять?
4. У вас таке відчуття, що вам завжди бракує часу?
5. Ви часто поспішаєте щоб усе встигнути зробити?
6. Ви відчуваєте неприємне хвилювання, коли бачите, що хтось повільно працює над тим, що ви б зробили набагато швидше?
7. Часто буває так, що ви завершуєте за когось думку, не чекаючи коли він чи вона зроблять це самі?
8. Якщо ви змушені чекати, чи відчуваєте ви, що ваш терпець ось-ось ввірветься?
9. Вам легко стримати своє роздратування?
10. Чи дратує вас чекання в черзі?
11. Чи буває у вас почуття, що час плине занадто повільно?
12. Якщо робота тягнеться дуже повільно, чи не виникає у вас бажання зайнятись іншою справою?

13. Ви ходите і робите усе швидко?
14. Чи є у вас бажання бути завжди в усьому кращим?
15. Ви людина енергійна, наполеглива?
16. Чи вважають вас ваші друзі енергійною і наполегливою людиною?
17. Ви дуже серйозно ставитесь до свого навчання?
18. Чи буває так, що хтось говорить, а ви думаєте про своє?
19. Чи часто ваші рідні просять вас трохи менше працювати і більше відпочивати?
20. Коли ви граєте, то обов'язково намагаєтесь перемогти?
21. Чи вважають ті, хто вас знає, що ви усе робите занадто швидко?

Опрацювання результатів: Підрахуйте бали: «так» – 2 бали, «не знаю» – 1 бал, «ні» – 0 балів.

Інтерпретація отриманих даних:

0 – 12	незначна схильність до стресу;
12 – 18	нейтральна зона;
19 – 25	незначна схильність до стресу;
26 – 37	висока схильність до стресу.

«Особистісний питальник Г. Шмішека» (Див. Ліфарєва Н.В. *Психологія особистості: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. С. 85–89*)

Мета: діагностика типу акцентуацій особистості.

Коротке пояснення до методики: Теоретичною основою питальника була концепція «акцентуєваних особистостей» К. Леонгарда. Відповідно до цієї концепції всі риси особистості можуть бути поділені на основні та додаткові. Основні риси визначають розвиток особистості, процеси адаптації та її психічне здоров'я. При значній виразності основні риси характеризують особистість у цілому. У випадку впливу несприятливих факторів основні риси можуть набути патологічного характеру, руйнуючи структуру особистості. Особистості, у яких основні риси яскраво виражені, названі К. Леонгардом акцентуєваними. К. Леонгард вважав, що в акцентуєваних особистостях потенційно закладені можливості соціально позитивних досягнень, так і соціально негативне налаштування.

Інструкція: Вам будуть запропоновані твердження, що стосуються вашого характеру. Якщо ви згодні з твердженням, то поруч з його

номером позначте знаком «+» («так»), якщо ні – знаком «–» («ні»). Відповідаючи на питання, довго не задумуйтесь, правильних і неправильних відповідей немає.

Текст опитувальника:

1. У вас часто буває веселий і безтурботний настрій?
2. Ви чутливі до образ?
3. Чи буває так, що у вас на очі навертаються сльози в кіно, театрі, під час бесіди?
4. Зробивши щось, ви сумніваєтеся, чи все зроблено правильно, доти, поки ще раз не переконаєтеся в тому, що усе зроблено правильно?
5. У дитинстві ви були таким же запеклим і сміливим, як усі ваші однолітки?
6. Чи часто у вас міняється настрій від стану байдужості до відрази до життя?
7. Чи є ви центром уваги в колективі і компанії?
8. Чи буває так, що ви безпричинно маєте такий настрій, що з вами краще не розмовляти?
9. Ви серйозна людина?
10. Чи здатні ви захоплюватися чим-небудь?
11. Чи заповзятливі ви?
12. Ви швидко забуваєте, якщо вас хтось образить?
13. Чи м'якосерді ви?
14. Опускаючи лист у поштову скриньку, чи перевіряєте ви, проводячи рукою по щілині шухляди, що лист цілком упав?
15. Чи прагнете ви бути в числі кращих співробітників?
16. Чи бувало вам страшно в дитинстві під час грози чи при зустрічі незнайомим собакою, а може, таке почуття буває і тепер?
17. Чи прагнете ви в усьому й усюди дотримуватись порядку?
18. Чи залежить ваш настрій від зовнішніх обставин?
19. Чи люблять вас ваші знайомі?
20. Чи часто у вас буває почуття сильного внутрішнього занепокоєння, відчуття можливого лиха, неприємності?
21. У вас часто буває пригнічений настрій?
22. Чи бували у вас хоча б один раз істерики чи нервові зриви?
23. Чи важко вам усидіти на одному місці?
24. Якщо стосовно вас несправедливо повелися, чи енергійно ви відстоюєте свої інтереси?

25. Чи можете ви зарізати курку, вівцю?
26. Чи дратує вас, якщо завіса чи скатертина висить нерівно, ви одразу прагнете поправити її?
27. У дитинстві ви боялися залишатися один (одна) у будинку?
28. Чи часто у вас безпричинно міняється настрій?
29. Чи завжди ви прагнете бути фахівцем у своїй справі?
30. Чи швидко ви починаєте злитися, впадати в гнів?
31. Чи можете ви бути зовсім веселим і безтурботним?
32. Чи буває так, що відчуття повного щастя буквально пронизує вас?
33. Як ви думаєте, вийшов би з вас ведучий, конференсьє на концерті?
34. Ви звичайно висловлюєте свою думку досить відверто і недвозначно?
35. Вам важко переносити вид крові? Чи викликає це у вас неприємне відчуття?
36. Чи любите ви роботу, де необхідна висока особиста відповідальність?
37. Чи схильні ви захищати тих, стосовно яких поводитися, на ваш погляд, |несправедливо?
38. Вам страшно спустатися в темний підвал?
39. Надаєте перевагу роботі, де необхідно діяти швидко, але не потрібно |високої якості?
40. Чи товариська ви людина?
41. У школі ви охоче декламували вірші?
42. Чи тікали ви в дитинстві з дому?
43. Чи здається вам життя важким?
44. Чи буває так, що після конфлікту образи ви були настільки розстроєні, що займатися справою здавалося просто нестерпно?
45. Чи можна сказати, що при невдачі ви не втрачаєте почуття гумору?
46. Чи починаєте ви першим кроки до примирення, якщо вас хтось скривдив?
47. Ви дуже любите тварин?
48. Чи повертаєтеся ви, щоб переконатися, що залишили будинок чи робоче місце в порядку?
49. Чи переслідує вас неясна думка про те, що з вами, вашими близькими може трапитись щось жахливе?
50. Чи вважаєте ви, що ваш настрій дуже мінливий?
51. Чи важко вам робити доповідь, виступати перед аудиторією?
52. Чи можете ви вдарити кривдника, якщо він вас образить?
53. У вас велика потреба в спілкуванні з іншими людьми?

54. Чи відноситеся Ви до тих, хто при розчаруванні впадає в глибокий відчай?
55. Вам подобається робота, що вимагає енергійної організаторської діяльності?
56. Чи наполегливо ви домагаєтеся наміченої мети, якщо на шляху до неї приходиться переборювати масу перешкод?
57. Чи може трагічний фільм схвилювати вас так, що на очах виступлять сльози?
58. Чи часто вам важко заснути через те, що проблеми попереднього чи майбутнього дня увесь час крутяться у вас у голові?
59. У школі ви іноді підказували своїм товаришам, давали їм списувати?
60. Чи потрібна вам велика напруга, щоб уночі пройти через цвинтар?
61. Чи ретельно ви стежите за тим, щоб кожна річ у вашій квартирі була точно на своєму місці?
62. Чи буває так, що перед сном у вас гарний настрій, а ранком ви встаєте похмурим?
63. Чи легко ви звикаєте до нових ситуацій?
64. Чи бувають у вас головні болі?
65. Ви часто смієтеся?
66. Чи можете ви бути привітними з тими, кого явно не цінуєте, не любите, не поважаєте?
67. Ви рухлива людина?
68. Ви дуже переживаєте через несправедливість?
69. Ви настільки любите природу, що можете назвати себе її другом?
70. Ідучи з чи будинку, лягаючи спати, ви перевіряєте, чи погашені скрізь світло і замкнені двері?
71. Ви дуже боязкі?
72. Чи зміниться ваш настрій при прийомі алкоголю?
73. Раніше ви охоче брали участь у гуртках художньої самодіяльності, а може, і зараз берете участь?
74. Ви розцінюєте життя скоріше песимістично, ніж радісно?
75. Чи часто вас тягне подорожувати?
76. Чи може ваш настрій змінитися так різко, що стан радості раптом змінюється похмурою пригніченістю?
77. Чи легко вам удається підняти настрій підлеглих і колег?
78. Чи довго ви переживаєте образу?
79. Чи переживаєте ви довгий час прикрощі інших людей?
80. Чи часто, будучи школярем, Ви переписували сторінки у вашому зошиті, якщо в ній робили помарки?

81. Чи відноситеся ви до людей скоріше з недовірою й обережністю, аніж з довірливістю?"
82. Чи часто ви бачите страшні сни
83. Чи буває, що ви остерігаєтеся того, що можете кинутися під колеса минаючого потяга чи проїжджаючої машини?
84. У веселій компанії ви зазвичай веселі?
85. Чи здатні ви відволіктися від серйозної проблеми, що вимагає обов'язкового рішення?
86. Ви стаєте менш стриманим і відчуваєте себе більш вільно, якщо приймете алкоголь?
87. У бесіді ви скупі на слова?
88. Якби вам необхідно було грати на сцені, ви змогли б так увійти в роль, щоб забути про те, що це тільки гра?

Обробка результатів. Підрахуйте кількість відповідей "так" (+) на одні зазначені питання і кількість відповідей "ні" (–) на інші, потім суму помножити на відповідне даній шкалі число.

1. Демонстративний тип (Дм):

+ ("Так"): 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88 – ("Ні"): 51 – суму балів помножити на два

2. Педантичний тип (П):

+ ("Так"): 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83 – ("Ні"): 36 – суму балів помножити на два

3. Тип, що «застрягає» (З):

+ ("Так"): 2, 15, 24, 34, 37, 56, 68, 78, 81 – ("Ні"): 12, 46, 59 – суму балів помножити на два

4. Збудливий тип (У):

+ ("Так"): 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86 – ("Ні"): немає – суму балів помножити на три

5. Гіпертимичний тип (Г):

+ ("Так"): 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77 – ("Ні"): немає – суму балів помножити на три

6. Дистимічний тип (Де):

+ ("Так"): 9, 21, 43, 75, 87 – ("Ні"): 31, 53, 65 – суму балів помножити на три

7. Тривожно-боязкий тип (Т):

+ ("Так"): 16, 27, 38, 49, 60, 71, 81 – ("Ні"): 5 – суму балів помножити на три

8. Циклотимічний тип (Ц):

+ ("Так"): 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84 – ("Ні"): немає – суму балів помножити на три

9. Афективно-екзальтований тип (Ек):

+ ("Так"): 10, 32, 54, 76 – ("Ні"): немає – суму балів помножити на шість

10. Емотивний тип (Е):

+ ("Так"): 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79 – ("Ні"): 25 – суму балів помножити на три

Інтерпретація результатів: Максимальний показник по кожному типу акцентуації – 24 бали. Ознакою акцентуації, тобто сильної виразності даної властивості вважається показник вище 12 балів. Якщо жодна властивість не перевищує показника в 12 балів, можна підрахувати середній показник по усіх властивостях і звернути увагу на ті властивості, показник яких вищий за середній.

Коротка характеристика основних типів акцентуацій

1. Демонстративний тип. Характеризується підвищеною здатністю до витіснення. Людина в масці власного співрозмовника, дзеркало-людина-дзеркало для інших у силу підвищеної здатності до емпатії і самозречення від можливості, мати більшу постійність свого внутрішнього світу. Здатний до обмови самого себе. *Привабливі риси:* емоційність, розкутість, здатність принаджувати, акторські дані, яскравість вираження почуттів. *Негативні риси:* егоїзм, фантазерство, нещирість, здатність ухилятися від рішення невідкладних питань, "піти" у хворобу. *Найбільш сприятливі ситуації:* можливість улаштувати "шоу", бути на очах, на сцені в широкому змісті слова, торгувати, розпоряджатися, "підкуватися" про інших. *Конфліктогенні ситуації:* можливість розкриття гри й обману, недооцінка "глядачами", обмеження права бути "зіркою", байдужість.

2. Педантичний тип. Відрізняється підвищеною ригідністю, інертністю психічних процесів, нездатністю до витіснення переживань, що травмують. Гіпертрофія упорядкованості внутрішня і зовнішня, акурат-

ність і сумлінність, пунктуальне виконання завдань, що, однак, допускає манкірування ними, якщо якісно й у термін вони об'єктивно нездійсненні. *Привабливі риси*: обов'язковість, відповідальність, надійність, порядність, рівний настрій. *Негативні риси*: "занудливість", буквоїдство, формалізм, непотрібний допитливий повторний огляд себе й інших, нерішучість у невизначених ситуаціях. *Найбільш сприятливі ситуації*: можливість реалізації завдань відповідно до інструкцій чи визначених вимог обстановки, стабільність відносин. *Конфліктогенні ситуації*: вимога самостійних і нестандартних рішень у невизначеній обстановці.

3. Тип, що "застрягає". Характеризується надмірною стійкістю і спонтанністю афектів, що приводить до хитливої поведінки, обумовленої то одним, то іншим "застряганням". Якщо складається система "застрягань", то людина стає "борцем за ідею, за правду, за честь і помсту". *Привабливі риси*: принциповість, непохитність, стриманість, хазяйновитість, почуття ідеї і боргу, самопожертва. *Негативні риси*: спонтанність прихильностей і образ, підозрілість, мстивість, самовпевненість, непомірні вимоги до оточуючих. *Найбільш сприятливі ситуації*: ситуації Визнання заслуг, заохочення прихильностей, потурання його прикладам". *Конфліктогенні ситуації*: сумнів у цінності ідей і прихильностей, викриття в несправедливому відношенні до світу.

4. Збудливий тип. Характерна підвищена імпульсивність, ослаблення контролю над потягами і спонуканнями, несвідомий (іноді свідомий) перенос власного стану зовні. Тому поведінка таких людей іноді непередбачувана. У гніві можуть відбуватися вчинки, про які потім висловлюється жаль. Контроль за своєю поведінкою взагалі ослаблений унаслідок захопленості якою-небудь думкою" ідеями. *Привабливі риси*: енергійність, діловитість, ініціативність, домовитість, хазяйновитість, сумлінність, любов до дітей і тварин. *Негативні риси*: дратівливість, схильність до гніву, нетерпимість до протиріччя і самостійності інших, здатність "підняти руку", невтримність у захопленнях. *Найбільш сприятливі ситуації*: ситуації розумової і фізичної активності, робота на самоті. *Конфліктогенні ситуації*: ситуації обвинувачення, протидії, морального і матеріального збитку.

5. Гіпертимічний тип. Відрізняється піднесеним настроєм сполученні з оптимізмом і високою активністю. Це товариські, енергійні люди, гарні співрозмовники, що часто змінюють своє оточення, місце роботи; заповзятливі і захопливі. *Привабливі риси*: товариськість, енергійність,

оптимізм, ініціативність, легке відношення до життєвих проблем, ерудованість; *Негативні риси*: імпульсивність, необдуманість поведінки, висловлень, необов'язковість, лінощі, легковажність, дратівливість, схильність до пози і фрази. *Найбільш сприятливі ситуації*: трудове спілкування, безліч поверхневих контактів, необхідність оперативних рішень без їхнього глибокого пророблення. *Конфліктогенні ситуації*: необхідність спокійного аналізу, відповідальних рішень, робота в неспішному ритмі, вимушена самотність, одноманітність обстановки.

6. Дистимічний тип. Характерний пригнічений настрій, песимізм, фіксація тіньових сторін життя, загальмованість. *Привабливі риси*: серйозність, відповідальність, сумлінність, пунктуальність, почуття справедливості. *Негативні риси*: інертність, сповільненість, пасивність, песимізм, відлюдництво, невміння радуватися разом з навколишніми і підтримувати групу. *Найбільш сприятливі ситуації*: професії "людина – знакові системи", "людина – природа", якщо виконання роботи потребує швидкості. *Конфліктогенні ситуації*: необхідність швидко реагувати на зміни обстановки, змінювати способи роботи, швидко приймати рішення, сходитися з новими співробітниками, знайомитися з людьми.

7. Тривожно-боязкий тип. Характерні схильність до страхів, боязкість, лякливість. Навіть незначні події, що порушують сформований порядок відносин, викликають фобічні переживання. Самооцінка знижена, а оцінка навколишніх завищена. Постійне прагнення до спокійної обстановки обертається "висмоктуванням з пальця" приводів для занепокоєння. *Привабливі риси*: обов'язковість, вразливість, самокритичність, емоційність, зацікавленість, дружелюбність, надійність і сталість прихильностей. *Негативні риси*: тенденція "прилипати" до обставин і до людей, невміння дати відсіч, розгубленість перед новим, безініціативність, несамотійність, мовчазна згода на несправедливий, але звичний перебіг подій. *Найбільш сприятливі ситуації*: однозначні відносини з іншими людьми, переважно сприятливі, точно визначені права й обов'язки, не потрібність ініціативи, лідерства і додаткового спілкування. *Конфліктогенні ситуації*: несправедливі обвинувачення з боку інших, глузування, необхідність виокремитися у відносинах, особливо з новими людьми.

8. Циклотимічний тип. Постійна нестійкість настрою, прихильностей і емоцій; здатність сьогодні бути привітним, завтра – обливи холодом чи узагалі зробити вигляд, що людина йому незнайома. Причина такої поведінки коріниться в зміні фаз самопочуття від гіпертипії до дистимії

і назад. *Привабливі риси*: нестандартне ставлення до світу, сполучення серйозності і романтичності. *Негативні риси*: заглибленість у свій внутрішній світ, суб'єктивність оцінок, *Найбільш сприятливі ситуації*: індивідуальний темп праці, відлюдницький спосіб життя. *Конфліктогенні ситуації*: ситуації позбавлення звичної обстановки, робота по завданню й у термін, необхідність у широкому спілкуванні з людьми за умовами праці.

9. Афективно-екзальтований тип. Відрізняється легкістю переходу від стану захоплення до стану суму. Захоплення і сум – основні супутні цього типу стану. Відсутність півтонів в емоціях і почуттях і швидкий перехід від "світової скорботи" до "безхмарного щастя". Причому зовсім щиро переживаються всі полярні відносини, незалежно від їхнього порядку і думок оточуючих людей. З боку така поведінка сприймається як "поза", але, наприклад, глибока релігійність чи пристрасть до мистецтва таких людей виключають припущення про обман. *Привабливі риси*: емоційність, виразність оцінок і дій. *Негативні риси*: нестриманість почуттів, гнівливість чи слізливість, егоїзм. *Найбільш сприятливі ситуації*: можливість мати підставу для почуттів, виснажлива робота. *Конфліктогенні ситуації*: монотонна робота, вимога зважених оцінок оточуючих, обмеження інструкціями.

10. Емотивний тип. Родинний афективно-екзальтованому, але прояви не настільки бурхливі. Особистості цього типу відрізняються особливо вразливістю і чутливістю. Емоції домінують у змісті мотивації поведінки, будь-яка подія, свій внесок у неї переживаються надзвичайно глибокої довгостроково; можливі витонченість почуттів, схильність до жалю і співчуття, м'якість, співчутливість, альтруїзм, бажання допомогти справою. *Привабливі риси*: добросердя, емоційність, ретельність, почуття боргу, доброзичливість, тактовність. *Негативні риси*: вразливість, потреба в особливому стилі відносно усепощення, невміння побачити головне, «потоптання» в деталях. *Найбільш сприятливі ситуації*: спілкування в сфері мистецтва, необхідність суб'єктивного проникнення в переживання інших, відсутність формальних обмежень спілкування, праці й об'єктивного контролю. *Конфліктогенні ситуації*: проблеми і хвороби родини, грубі конфлікти, несправедливість з боку близьких людей і керівників.

**ПРОТОКОЛ
індивідуальної психологічної діагностики**

_____ (ПІБ здобувача освіти)

Дата (термін) проведення: _____

Вік: _____

Хто звернувся (ПІБ, статус): _____

Причина звернення (запиту): _____

Мета діагностики: _____

Зміст проведеної роботи (назви використаних методик, опис поведінки під час проведення дослідження, емоційні реакції, характер спілкування з дорослими тощо): _____

Висновки: _____

Рекомендації: _____

Практичний психолог (студент-практикант)

_____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

**ПРОТОКОЛ
групової психологічної діагностики**

Дата (терміни) проведення: _____

Мета діагностики: _____

Проблема (зміст): _____

Діагностичний інструментарій: _____

Характеристика вибірки досліджуваних: (кількість, вік, гендерна характеристика тощо) _____

Результати діагностики: _____

Висновки: _____

Рекомендації: _____

Практичний психолог (студент-практикант)

_____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

**Орієнтовна схема звіту про проходження навчальної
діагностичної практики**

I. Загальні відомості по практику

1. Місце і час проходження практики.
2. Опис структури психологічної служби бази практики.
3. Аналіз основних психологічних проблем, які зустрічаються в установі бази практики.
4. Підрозділ, за яким закріплений студент, аналіз його проблематики.

II. Діагностична робота

1. Кількість спостережень за психодіагностичною діяльністю психолога бази практики.
2. Складання програм психодіагностичного обстеження.
3. Кількість, назви та зміст використаних психодіагностичних методик, особливості їх проведення, опрацювання та інтерпретація результатів
4. Труднощі, які зустрічались під час проведення психодіагностичної роботи.

III. Методична робота

1. Ознайомлення з робочою документацією практичного психолога.
2. Бесіди з практичним психологом, директором установи бази практики, його заступниками, працівниками (вказати теми бесід).
3. Вивчення інноваційного досвіду та авторських ідей практичного психолога.
4. Ознайомлення з психологічною та методичною літературою під час практики.
5. Допомога практичному психологу у підготовці методичного забезпечення (вказати обсяг наданої допомоги).

IV. Науково-дослідницька робота

1. Тема науково-дослідницької роботи, яку досліджували під час практики.

2. Збір емпіричного матеріалу до виконання курсової роботи. Опис експериментів, тестувань та анкетувань за темою дослідження.
3. Використані джерела інформації.

V. Висновки

1. Результати практики (що дала практика: оволодіння новими компетентностями; формування вмінь використовувати наявні знання у роботі практичного психолога).
2. Позитивні сторони в організації практики.
3. Виявлені недоліки та шляхи їх подолання.
4. Пропозиції щодо підвищення якості проведення практики.

Дата

Підпис студента

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Навчальне електронне видання

ДУТКЕВИЧ Тетяна Вікторівна,

*кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ПАНЧУК Наталія Петрівна,

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

НАВЧАЛЬНА ДІАГНОСТИЧНА ПРАКТИКА

**Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія галузі знань**

Електронне видання

Підписано 26.01.2023. Гарнітура «Arial».

Об'єм даних 1,2 Мб. Обл.-вид. арк. 2,9. Зам. № 1016.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.